

Betygsättning i
Idrott och hälsa A –
Gynnas elever med lärare av samma kön?

Författare:
Dan Sadé
Hampus Frank

Handledare:
Hanna Sepp

Abstract

Uppsatsens syfte är att jämföra pojkars och flickors betyg i Idrott och hälsa A samt se vilken påverkan manliga respektive kvinnliga idrottslärare har på deras betyg. Skälet till att frågorna ställs är en hypotes om att pojkars betyg i Idrott och hälsa gynnas av manliga idrottslärare och flickors betyg gynnas av kvinnliga idrottslärare.

Undersökningen gjordes med hjälp av enkätundersökningar där 105 gymnasieelever deltog från 6 olika klasser. Resultaten redovisas i cirkeldiagram, stapeldiagram, tabeller samt sammanfattande text. Resultatet visade att flickor oftare får det högsta betyget hos manliga idrottslärare och pojkar oftare får det högsta betyget hos kvinnliga idrottslärare. Generellt sett visade undersökningen att pojkar har ett högre betyg än flickor i Idrott och hälsa A.

Undersökningen visade dessutom en stor dominans av aktiviteter som bollspel och styrka och kondition som i stor utsträckning är aktiviteter som gynnar pojkar.

Ämnesord

Betyg, flickor, Idrott och hälsa A, idrottslärare, pojkar

Abstract

The purpose of this study is to compare boys' and girls' grades in Physical education and see which influence respectively male and female teachers have on the students grades. These questions were raised based on a hypothesis that boys' grades in Physical education are benefited by male teachers and that girls' grades are benefited by female teachers.

A survey was distributed to students and data was collected from 105 students from 6 different classes. The results are presented in diagrams, tables and summarized text. Results generally highlight that boys have better grades than girls in Physical education. In addition the survey highlights that such activities as ballgames and strength and stamina, which to a great degree benefits the boys, dominates the lessons.

Keywords

Athletic teacher, boys, girls, grades, Physical education

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.2 Bakgrund	5
1.3 Syfte	6
2. Forskningsbakgrund	7
2.1 Teoretiska utgångspunkter	7
2.1.1 Ledarskap	7
2.2 Idrottsrörelsen i Sverige	8
2.3 Kön, genus och jämställdhet inom idrotten.....	8
2.4 Idrott och hälsa	9
2.4.1 Sam- och särundervisning	9
2.4.2 Elevers och idrottslärares inställning till ämnet Idrott och hälsa	10
2.5 Betyg och bedömning i Idrott och hälsa.....	11
3. Metod	13
3.1 Frågeställning	13
3.2 Val av metod	13
3.3 Urval.....	13
3.4 Etiska aspekter.....	13
3.5 Utförande av enkätundersökning	14
3.6 Bearbetning av enkätundersökningar	15
4. Resultatredovisning	16
5. Diskussion	23
5.1 Resultatdiskussion.....	23
5.2 Metoddiskussion.....	25
6. Sammanfattning och slutsats	26
7. Referenslista	27
7.1 Litteratur.....	27
7.2 Artiklar	28
7.3 Internet	28

1. Inledning

1.2 Bakgrund

Enligt Skolverket ska pojkar och flickor ha samma förutsättningar för att få betyg, oavsett om det gäller godkänd, väl godkänd eller mycket väl godkänd. Av egna erfarenheter och observationer som gjorts under VFU-perioder så är det stor variation på hur stor plats och hur mycket tid som läggs på olika idrottsaktiviteter och teoretiska lektioner inom ämnet Idrott och hälsa på gymnasiet. Enligt Gulbrandsen (1994) är det i väldigt många fall pojkarna som dominerar inriktningen på idrottsundervisningen, vilket även Fagrell och Nilsson (1998) bekräftar. Ofta får flickorna bara agera åskådare och blir inaktiva gestalter i ”pojkidrotter”.

Enligt Skolverket skall skolan i sin undervisning sträva efter att eleven utvecklar ett bestående intresse för regelbunden fysisk aktivitet (Skolverket, 2007). Eleven skall också förstå värdet av detta samt se dess samband med hälsa och livsstil. Ytterligare mål som Skolverket satt upp är att eleven skall utveckla sin rörelseförmåga och fördjupa sina kunskaper om hur den egna kroppen fungerar. I ämnet Idrott och hälsa läggs stor vikt på faktorer som påverkar hälsan och hur en god livsstil uppnås. Dessutom innefattar ämnet kunskaper om kost, motion, ergonomi samt drogers skadepåverkan på kroppen. I ämnet främjas även det estetiska, och inte bara det motoriska, i form av musik och rörelse, rytm och dans. Syftet med detta är enligt Skolverket att eleven skall kunna välja och delta i aktiviteter på fritiden efter de kunskaper och erfarenheter de förvärvat i idrottsundervisningen. På samma sätt menar Eriksson m.fl. (2003), att idrottslärares främsta mål i ämnet Idrott och hälsa är att skapa ett bestående intresse för fysisk aktivitet hos eleverna.

Den norska läroplanen påpekar att man som idrottslärare aktivt bör jobba för att minska klyftorna mellan traditionella pojk- och flickaktiviteter (Kunnskapsdepartementet, 2005). När pojkar och flickor har idrottsundervisning ihop måste man ta hänsyn till deras olika intressen och önskemål. Graf, Helmadotter och Ruben (1991) påpekar att de beteenden som är karakteristiska för flickor i uppväxten som samarbete och nära relationer, inte får något utrymme i undervisningen. Istället får flickorna möta konkurrens och tävlingsmoment i stora grupper och tar därmed allt för lite plats jämfört med pojkar.

1.3 Syfte

Syftet med undersökningen var att jämföra pojkars och flickors betyg i Idrott och hälsa A och om det påverkas om eleverna har manliga eller kvinnliga idrottslärare.

2. Forskningsbakgrund

2.1 Teoretiska utgångspunkter

2.1.1 Ledarskap

Enligt Redelius (2002) har ledarskap historiskt sett varit förknippat med manlighet. Hon menar därför att män som träder in i en idrottsledarroll har ett gratis kapital med sig, ett sorts respektingivande yttre som legitimerar deras roll som ledare. Hon beskriver det som djupt liggande tankemönster och traditioner. Därför menar Redelius att kvinnor som träder in i idrottsledarfältet måste ha ett visst överseende och kunna acceptera de rådande förhållandena. De fördelar som männen har med sig genom de gamla traditionerna måste kvinnorna kompensera med andra former av kapital för att kunna hävda sig och bli godtagna som idrottsledare. Männens kapital har de med sig i förkroppsligad form genom att just vara män medan kvinnorna måste skaffa sig ett idrottsligt kapital i form av idrottsledarutbildningar eller varit tävlingsidrottare. Med detta kapital anses den kvinnliga idrottsledaren i andras ögon vara kvalificerad för uppdraget på fältet. Enligt Eagly och Johnson (1990) har det gjorts studier som visar att manliga ledare är mer inriktade på uppgifter där individen ska visa resultat och släpper därmed på den personliga biten. Samma studier har visat att kvinnliga ledare lägger större vikt vid personligheten hos individen och inte är lika fokuserade på resultaten som männen är. Dessutom menar Eagly och Johnson att kvinnliga ledare oftare har ett demokratiskt ledarskap medan män oftare innehar en auktoritär ledarstil.

Preciseringen ledarskap kan enligt Zimmerman (2001) beskrivas som att det handlar om samarbete och visioner samt att en god ledare ofta har en vision om att gruppen ska utvecklas och gå framåt i sitt arbete.

En klass består av många olika individer, allt från den likgiltige till den elitsatsande och engagerade eleven (Annerstedt och Gjerset, 1997) En god ledare har egenskaper som att kunna lyssna, motivera och engagera samtliga elever samt har kännedom om elevernas sociala bakgrund. Inom idrotten talar man ofta om fyra olika ledarstilar som personifierar varje enskild ledare.

- Den auktoritära – en ledare som bestämmer allt själv i klassrummet, som inte låter sig påverkas av elevernas åsikter utan vet alltid bäst själv.
- Den demokratiska – den här ledaren lyssnar på elevernas åsikter och låter majoriteten vara med och påverka lektionsplaneringen.

- ”Laissez-faire” – i denna kategori låter ledaren eleverna bestämma i alla lägen.
- Den situationsmedvetna – ledaren låter situationen avgöra om det är skolan, eleverna eller ledaren själv som bestämmer.

(Annerstedt och Gjerset, 1997)

2.2 Idrottsrörelsen i Sverige

I alla tider har både kvinnor och män och sysselsatt sig med olika former av fysiska aktiviteter, såväl spontana som organiserade (Riksidrottsförbundet, 2003). Det har dock inte avspeglats på ett bra sätt inom idrottsrörelsen i Sverige som under större delen av 1900-talet totalt dominerats av männen. Den organiserade idrotten var länge ett område där kvinnor inte var välkomna och där deras deltagande var otänkbart. Det ansågs okvinnligt, opassande och utgjorde en allvarlig hälsofara för kvinnorna. Idag är nästan 40 procent av Riksidrottsförbundets aktiva medlemmar kvinnor men går man 50 år tillbaka i tiden utgjorde kvinnorna endast 15 procent. Den markanta ökningen av andelen kvinnor beror mycket på ett jämställdhetsarbete som bedrivits inom Riksidrottsförbundet sedan 1977 och som 1989 resulterade i Idrottens jämställdhetsplan inför 90-talet, vilket jämställdhetsarbetet fortfarande bygger på. Trots att nästan hälften av den svenska idrottsrörelsen idag består av kvinnor betyder det inte att de båda könen idrottar efter samma förutsättningar. Än idag påverkas vi av idéer om ”manligt” och ”kvinnligt” vilket visar sig i vilka former vi idrottar.

2.3 Kön, genus och jämställdhet inom idrotten

Inom forskning som handlar om kvinnor och män används ofta uttrycken ”genus” och ”biologiskt kön” (Riksidrottsförbundet 2003). Genus har sitt ursprung i det engelska ordet ”gender” vilket började användas inom amerikansk och brittisk kvinnoforskning under 1970-talet. Just begreppet ”gender” används inom forskning för att beskriva skillnader mellan män och kvinnor som inte är biologiska utan som grundar sig i sociala avseenden. ”Biologiskt kön” syftar på motsvarande sätt till de naturvetenskapliga skillnaderna könen emellan. Ofta blandas de båda begreppen i olika sammanhang och inom forskarvärlden finns än idag ingen riktig samstämmighet för hur de bör användas.

För att beskriva hur jämställdheten inom idrottsforskningen ligger till idag kan man ta del av vad Annerstedt och Gjerset (1997) har dokumenterat. De menar att den fysiologiska

forskningen inom idrott än idag utgår ifrån mannens kropp och de manliga idrottsprestationerna. I nästan samtliga fall har resultaten från denna forskning överförs till att också gälla kvinnor, trots de stora skillnaderna som råder mellan könsfysiologi.

2.4 Idrott och hälsa

I Sverige introducerades ämnet gymnastik med lek och idrott i folkskolorna 1919 men det var först 1928 som det blev en del av undervisningen i läroverken (Blom och Linderoth 1995). Av namnet att döma låg fokus på gymnastik medan lek och idrott fungerade mer som ett komplement som inte tidigare hade funnits med. Ämnet tilldelades under 1920-talet fyra lektionstillfällen per vecka, något man aldrig haft i Sverige varken förr eller senare. Vidare historiskt sett bedrevs idrottsundervisningen enligt Carli (1993) i skolan från 1874 till 1982 i uppdelad form med de olika könen var för sig. 1982 började man blanda pojkar och flickor i idrottsundervisningen då det sågs som mer demokratiskt och skulle leda till ökad jämställdhet där pojkar och flickor skulle lära sig ta hänsyn till varandra. Carli menar att man på ett naturligt sätt lär sig att pojkar och flickor har olika förutsättningar.

Något som Eriksson m.fl. (2003) tar upp är att pojkar är mycket mer aktiva än flickor på idrottslektionerna. De menar att aktiviteterna som fyller lektionstiden är populärare bland pojkar än flickor. Den aktivitet som enligt Eriksson m.fl. (2003) är vanligast förekommande är bollspel vilket också är den mest omtyckta aktiviteten hos pojkar. Dans och aerobics som är de aktiviteter som flickor tycker mest om kommer inte förrän på sjunde plats över de vanligast förekommande aktiviteterna. Man kan sammanfatta det med att pojkar oftare än flickor får aktivera sig med de idrotter de tycker bäst om.

2.4.1 Sam- och särundervisning

Carli (1993) menar att samundervisning definieras som ett lektionstillfälle där både pojkar och flickor deltar medan särundervisning är en undervisningsform där man delar upp pojkar och flickor i två olika grupper. En särundervisad lektion leds oftast av en lärare med samma kön som gruppen, en pojkgupp leds alltså av en manlig lärare och en flickgrupp av en kvinnlig. Annerstedt, Peitersen och Rønholt (2001) påpekar att, oavsett om en idrottslektion bedrivs som samundervisning eller särundervisning, så bör pojkar och flickor uppmärksammas lika mycket. Dock menar de att man inte kan garantera att samundervisning innebär en lika behandling av de båda könen, utan det verkar mer som att lärare allt för ofta

behandlar pojkar och flickor olika. ”Könsintegrerad undervisning uppfattas inte idag som ett måste, utan som en självklar möjlighet” (Annerstedt, 2001, s 313).

Ser man till tidigare forskning om sam- och särundervisning visar det sig att pojkar ofta får ett högre betyg i Idrott och hälsa i samundervisningen (Olofsson och Wester-Wedman 1990). Enligt denna forskningen är risken stor att flickor och kvinnliga lärare rättar sig efter manliga mönster. Flickornas intressen får mindre betydelse och kommer i andra hand vilket leder till att samundervisningen blir en undervisningsform som domineras av pojkarna. Fagrell och Nilsson (1998) är eniga med Olofsson och Wester-Wedman där de menar att samundervisning oftast sker på pojkars villkor. De menar att den kvinnliga delen i Idrott och hälsa nästan har försvunnit helt.

Enligt 2003 års nationella utvärdering av ämnet Idrott och hälsa så är pojkar betydligt mer aktiva än flickor under idrottslektioner (NU, 2003). Studien visar dessutom att sedan 1992 då föregående utvärdering gjordes så har intresset för ämnet ökat bland pojkar men minskat hos det motsatta könet.

2.4.2 Elevers och idrottslärares inställning till ämnet Idrott och hälsa

Enligt Eriksson m.fl. (2003) är det endast 9 procent av flickorna och 18 procent av pojkarna på gymnasiet som deltar i Idrott och hälsa endast för att få betyg. I gymnasieskolorna är det också genomgående att pojkar har högre närvaro på idrottslektionerna än vad flickorna har. Vidare påpekar Eriksson m.fl. att pojkarnas inställning till ämnet Idrott och hälsa är betydligt positivare jämfört med flickorna. Pojkarna känner sig i hög utsträckning trygga och duktiga medan en större del bland flickorna känner sig klumpiga och dåliga. Det som eleverna tycker är viktigast i ämnet Idrott och hälsa är att vara fysiskt aktiva, därefter kommer känslan av att känna att ens kropp duger.

Undersökningar som har gjorts visar att det viktigaste som idrottsundervisningen kan ge eleverna är att ha roligt genom fysisk aktivitet. På andra plats kommer momentet att lära sig samarbeta och på tredje plats en förbättrad fysik. Idrottslärares inställning till vad som är minst viktigast i idrottsundervisningen är känslan av att konkurrera och tävla (Eriksson m.fl. 2003). Den nationella utvärderingen 2003 påpekar att en övergripande majoritet av eleverna anser att det viktigaste i ämnet Idrott och hälsa är att ha roligt genom rörelse. Andra viktiga

moment som lyfts fram är att lära sig samarbeta, stärka sitt självförtroende och bli mer vältränad. Enligt både elever och lärare är det minst viktiga momentet att tävla och konkurrera (NU, 2003). Dock menar Olofsson (1989) att det manliga könet är mer prestationsinriktat och tävlingsinriktat än det kvinnliga. Enligt intervjuer som gjorts i Olofssons studie poängteras det att killar alltid har någon form av tävling, om inte mot tjejerna så mot varandra.

2.5 Betyg och bedömning i Idrott och hälsa

Enligt Annerstedt (2002) behöver idrottsundervisningen inte bedrivas likadant över hela landet men den måste hålla sig inom vissa ramar för att kunna bedömas på ett likvärdigt sätt. Elevers förutsättningar, behov och kunskapsnivåer är punkter som skall tas i beaktande. Hur målen skall uppnås är upp till läraren i samspråk med eleverna som tillsammans ska lägga upp en plan för hur det ska genomföras.

Enligt en rapport från Skolverket (Annerstedt, 2002) är betygsättning i ämnet Idrott och hälsa något som flitigt diskuteras och engagerar pedagoger. Dock är ämnet Idrott och hälsa det enda ämne som inte behöver räknas in då man söker till en högre utbildning efter gymnasiet. Annerstedt menar att det handlar om okunskap om ämnets syfte och innehåll och att någon förklaring till detta inte existerar. Att det förekommer diskussioner och meningsskiljaktigheter mellan lärare om hur betyg skall sättas i ämnet är något som är ofrånkomligt, men han påpekar att man genom professionella samtal bör kunna minska de orättvisor som förekommer idag.

Den nationella utvärderingen i ämnet Idrott och hälsa från 2003 visar på att det finns flera faktorer som spelar in och påverkar elevers betyg i ämnet (NU, 2003). Det handlar om elevens aktiva idrottsutövande, vilket kön eleven har, vilken utbildningsnivå elevens föräldrar har, samt vilket kulturellt och ekonomiskt kapital elevens föräldrar har. Fortsättningsvis påpekas det i studien att även elevers kroppsuppfattningar och kroppsideal är något som kan vara en påverkande faktor för elevers betyg i ämnet Idrott och hälsa. Resultatet har visat på att 10 procent av flickorna och 17 procent av pojkarna inte vill byta om tillsammans med andra. Dessa resultat kan kopplas till betygen på så vis att över hälften av de elever som ej nått målen för godkänd i ämnet håller med om att de inte vill byta om tillsammans med andra. Studien visar att det finns ett starkt samband mellan aktivt idrottsutövande på fritiden och ett högt betyg i Idrott och hälsa vilket i sin tur blir intressant ur ett likvärdighetsperspektiv då det

ofta handlar om ekonomiska och sociala förutsättningar hos familjen. Undersökningen som gjorts visar även att de idrotter som pojkar i väldigt stor omfattning utövar på sin fritid är de aktiviteter som dominerar idrottsundervisningen i skolan, vilket ligger till underlag för betygssättningen.

Vidare riktar Annerstedt (2002) skarp kritik mot den svenska lärarutbildningen då han syftar på att de flesta lärare som lämnar utbildningen inte fått någon utbildning eller träning i att sätta betyg. Då de bedömningar som görs i idrottsundervisningen ofta resulterar i ett betyg är det något som ter sig väldigt underligt. Betygssättningen bör räknas som en inordnad del i själva undervisningen eftersom läraren ständigt gör observationer och iakttagelser av elevernas prestationer och resultat. Den planering som läraren gör bör göras på ett sådant sätt att den underlättar för läraren att skaffa sig en bild av elevernas skickligheter. Bedömningen är en mycket viktig del som bör ingå i en sorts undervisningsprocess som ständigt ger information åt läraren och eleven om hur de ska ta sig vidare till nästa steg i elevens utveckling. Följer inte eleven de steg man planerat tillsammans med eleven skall man som lärare tillsammans med både elev och föräldrar diskutera vad som behöver göras för att eleven skall komma på rätt väg igen och uppnå de angivna målen.

3. Metod

3.1 Frågeställning

- Gynnas pojkarnas betyg med en manlig lärare och gynnas flickornas betyg med en kvinnlig lärare?

3.2 Val av metod

Enligt Trost (1986) bör de som genomför enkätundersökningar ha skapat en positiv bild av sig själva hos de tillfrågade. Dessutom menar han att enkäterna ska introduceras och vara skrivna på ett sätt som ger de tillfrågade en positiv syn. Vidare anser Trost att undersökningsledarna ska skapa en motivation hos de tillfrågade för att svaren ska bli så tillförlitliga som möjligt. Enkätundersökning valdes som insamlingsmetod för att nå ut till så många elever som möjligt för att få en mer kvantitativ undersökning.

3.3 Urval

Målgruppen för enkätundersökningen var elever i klasser med jämn könsfördelning på gymnasienivå som har ett betyg i Idrott och hälsa A. Enkätundersökningarna skedde bland sex olika klasser med tre olika manliga respektive tre kvinnliga idrottslärare fördelat på fyra olika gymnasieskolor i en sydsvensk kommun. Anledningen var att ingen av klasserna som deltog i undersökningen skulle ha samma lärare då resultaten kunde bli missvisande. Samtliga enkätundersökningar genomfördes oförberett för eleverna.

3.4 Etiska aspekter

De tillfrågade eleverna som svarade på enkäterna ombads att lämna ut namn och klass med motiveringen att det fortsatta arbetet för undersökningsledarna skulle underlättas. De tillfrågade eleverna blev informerade om att deras namn inte kommer att publiceras i undersökningen. Namnen användes endast för att kunna koppla samman varje enskild enkät med elevens betyg i Idrott och hälsa A som rektorerna på respektive skola givit tillstånd att ge ut. Enligt Trost (1986) ska man som undersökningsledare skydda den enskilde individen.

3.5 Utförande av enkätundersökning

Första enkätundersökningen genomfördes i en samhällsprogramklass som hade haft en manlig idrottslärare i Idrott och hälsa A och bestod av 25 elever. Kontakt togs med rektor genom besök som därefter ordnade besöket samma dag med den klass som skulle undersökas. Besöket gjordes ganska sent på eftermiddagen och den ansvarige läraren var inte närvarande då eleverna fyllde i enkäterna. Närvarande i klassrummet var endast undersökningsledarna och eleverna. Eleverna satt i bänkrader och även om enkäten var individuell så hade de möjlighet att samtala med varandra.

Andra enkätundersökningen gjordes på en förmiddag i en klass från det naturvetenskapliga programmet med 23 deltagande elever. Här ordnades enkätundersökningen genom besök hos rektor som därefter gav telefonnummer till den ansvarige läraren som höll i lektionen då undersökningen skulle genomföras. Därefter kontaktades läraren och tid bokades för genomförandet av undersökningen. Denna klass hade haft en kvinnlig idrottslärare i Idrott och hälsa A. Närvarande förutom eleverna var undersökningsledarna och den ansvarige läraren. Eleverna var placerade två och två i klassrummet och även här fanns det möjlighet för dem att samtala under ifyllandet av enkäterna.

Det tredje besöket gjordes i en omvårdnadsprogramklass med 24 elever. Först besöktes skolsekreteraren som gav telefonnummer till två lärare som undervisar i de klasser som har läst Idrott och hälsa A och som ingick i besök 3 och 4. Tretton av dem hade haft en manlig idrottslärare och 11 av dem hade haft en kvinnlig idrottslärare i Idrott och hälsa A. Detta beror på att eleverna gick i olika klasser då de läste Idrott och hälsa A. Besöket gjordes på förmiddagen och de närvarande i klassrummet förutom eleverna var undersökningsledarna samt ansvarig lärare. Under tiden som eleverna fyllde i enkäterna var det två elever som kom för sent till lektionen och fick påbörja ifyllandet av enkäten lite senare än dem andra. Eleverna var placerade i längre bänkrader med cirka 8-10 elever i varje rad och kunde under enkätundersökningens genomförande prata med varandra.

Nästa besök, som var det fjärde, gjordes i en klass från frisörprogrammet med endast nio elever. Samtliga elever hade haft en kvinnlig idrottslärare i Idrott och hälsa A och de närvarande vid enkätundersökningen var även här ansvarig lärarinna samt undersökningsledarna. Undersökningen genomfördes i en datasal där eleverna satt utspridda och hade inte så stora möjligheter att prata med varandra.

Det femte besöket gjordes i en klass från barn & fritidprogrammet med 12 elever. Samtliga elever hade en kvinnlig idrottslärare i Idrott och hälsa A. Under genomförandet av undersökningen var undersökningsledarna närvarande tillsammans med eleverna. Den ansvarige läraren för eleverna var inte närvarande vid undersökningstillfället. Undersökningen genomfördes i en idrottshall där eleverna fick ligga utspridda på golvet då de svarade på enkäterna. Möjlighet till att samtala med varandra fanns.

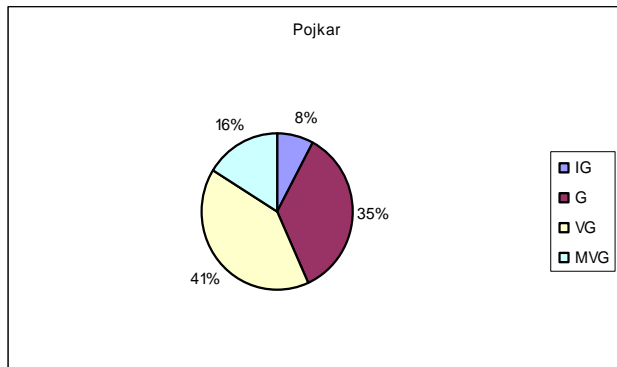
Det sista besöket som gjordes var i en samhällsprogramklass med 14 elever som haft både en kvinnlig och en manlig idrottslärare i Idrott och hälsa A. Undersökningen genomfördes på en förmiddag där undersökningsledarna och ansvarig lärare var närvarande. Eleverna satt två och två i bänkar och fick under enkätundersökningen prata med varandra.

3.6 Bearbetning av enkätundersökningar

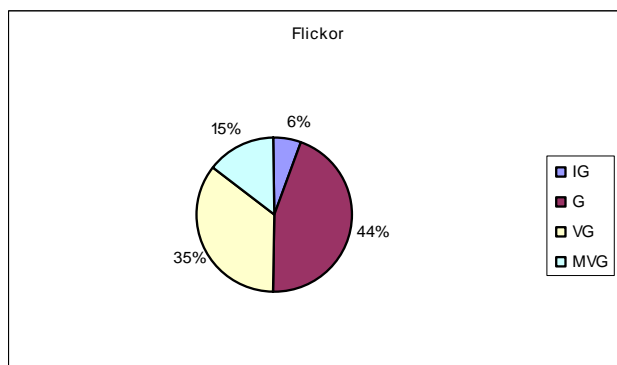
Till undersökningen användes 105 enkäter uppdelade på 68 flickor och 37 pojkar. Enkäterna (bilaga 1) bestod av åtta frågor samt att eleverna ombads skriva ner namn och klass. Därefter sammanställdes varje enskild enkät med respektive betyg. Allting bearbetades först i excel och därefter i SPSS, ett dataprogram som används för att sammanställa datainsamling och på ett enkelt sätt kunna se samband och olikheter i form av korstabeller.

4. Resultatredovisning

Resultaten av enkätundersökningarna har sammanställts i både figur och löpande text. Av de tillfrågade 105 eleverna som svarade på enkäten (bilaga 1) hade 49 en kvinnlig idrottslärare i Idrott och hälsa A och 56 stycken hade en manlig. I figur 1 – 4 visas resultaten i procentform. I figur 5 – 13 visas resultaten i antal.

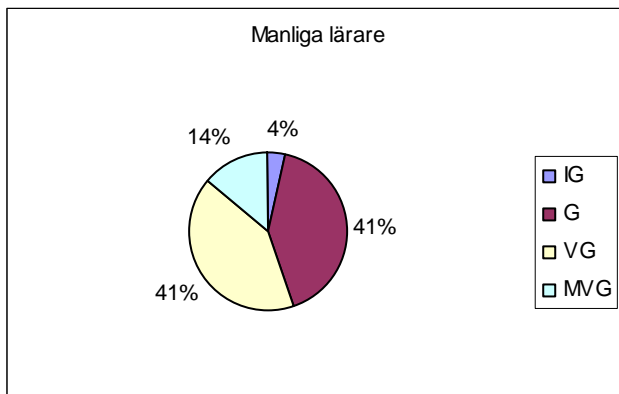
Figur 1: Pojkarnas betyg i Idrott och hälsa A.

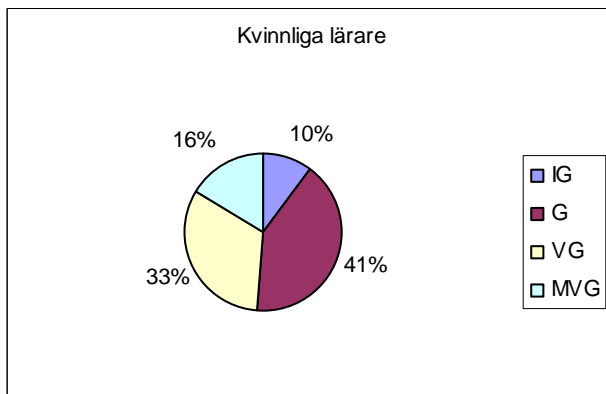
Figur 2: Flickornas betyg i Idrott och hälsa A.

Figur 1 visar hur betygen i Idrott och hälsa A är fördelade bland de manliga eleverna och Figur 2 visar betygfördelningen för de kvinnliga. De olika figurerna visar på att pojkarna hade högre betyg i Idrott och hälsa A. Bland de kvinnliga eleverna var det 50 procent som fick VG eller MVG medan siffran hos de manliga eleverna var 57 procent. Skillnaden ligger i att en större andel av pojkarna fick VG jämfört med flickorna.

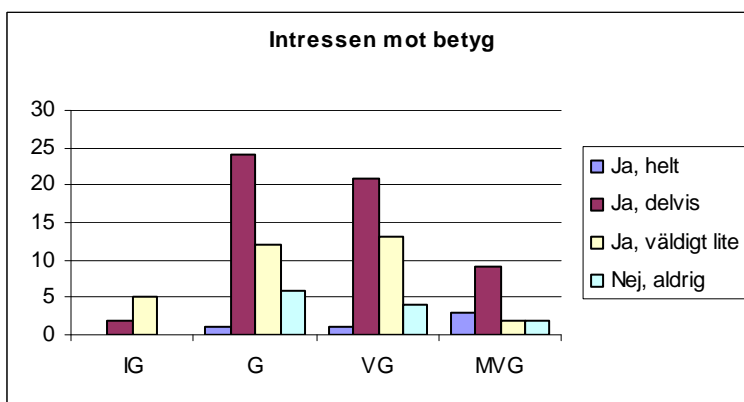

Figur 3: Fördelning av betyg i Idrott och hälsa A bland de manliga idrottlärarna.

Figur 4: Fördelning av betyg Idrott och hälsa A bland de kvinnliga idrottlärarna.

Figur 3 och 4 redovisar hur de manliga respektive kvinnliga lärarna har fördelat sina betyg i Idrott och hälsa A. Skillnaden ligger i att de kvinnliga lärarna har satt en större andel IG jämfört med vad de manliga lärarna gjort.

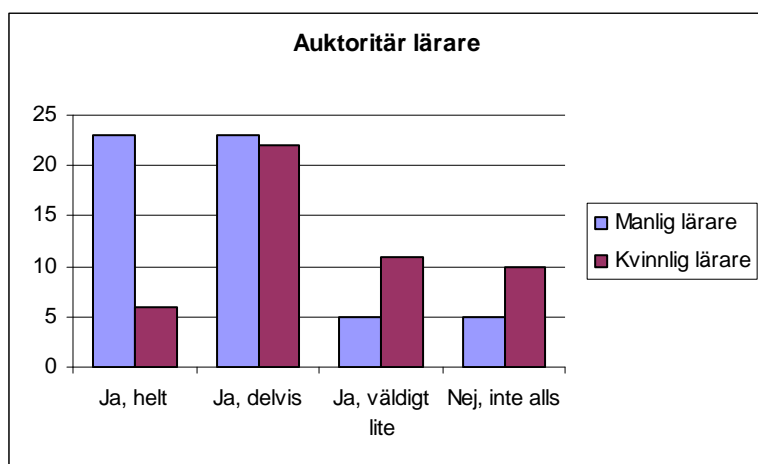
Figur 5: Uppfyllandet av elevernas idrottsintressen i Idrott och hälsa A jämfört med deras betyg. Enkätfråga 2: Känner/kände du att dina idrottsintressen får/fick utrymme på idrottslektionerna? N=105

Figur 5 visar en jämförelse mellan hur mycket elevernas idrottsintressen fick utrymme på idrottslektionerna och deras betyg i Idrott och hälsa A. Figuren visar att bland de elever som fick IG var det en klar majoritet som hade svarat att deras idrottsintressen fick väldigt lite utrymme på lektionerna. Bland de elever som fick MVG i betyg var det en större andel som hade svarat att deras intressen helt fick utrymme än bland de övriga eleverna.

Tabell 1 visar hur de kvinnliga respektive manliga lärarna uppfyller elevernas intressen i idrottsundervisningen. Intressena är rangordnade i 4 alternativ. Bland lärarna som uppfyller elevernas intressen väldigt lite eller inte alls är det männen som dominerar. (Bilaga 1)

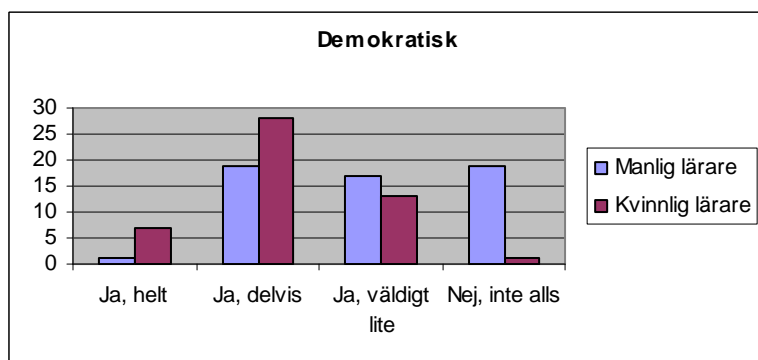
Tabell 1: Uppfyllandet av elevernas idrottsintressen i Idrott och hälsa A i jämförelse med manliga respektive kvinnliga idrottslärare. Enkätfråga 2: Känner/kände du att dina idrottsintressen får/fick utrymme på idrottslektionerna?

Elevernas intressen uppfyllda					
	Ja, helt	Ja, delvis	Ja, väldigt lite	Nej, aldrig	Totala antal elever
Manlig lärare	3	25	19	9	56
Kvinnlig lärare	2	31	13	3	49
Totalt	5	56	32	12	105

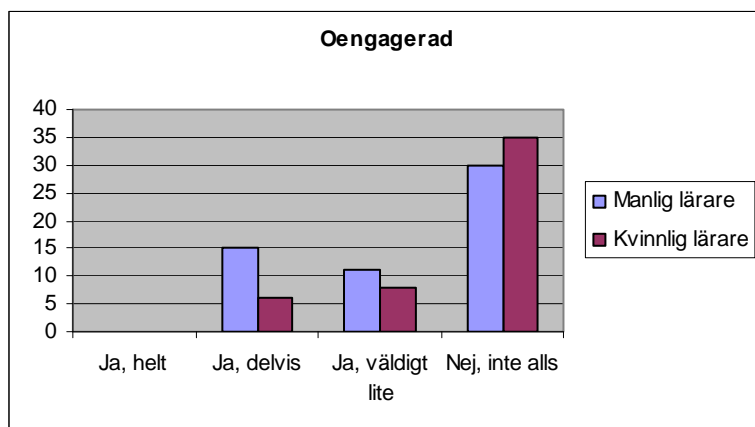
Figur 6: I vilken grad manliga respektive kvinnliga idrottslärare är auktoritära i Idrott och hälsa A. Enkätfråga 6: Anser du att din idrottslärare är/var auktoritär? N=105

Figur 6 visar att de manliga lärarna är avsevärt mer auktoritära än vad deras kvinnliga kollegor är. 28 procent av eleverna ansåg att deras idrottslärare var auktoritär. Av dem hade 79 procent en manlig lärare och 21 procent en kvinnlig.

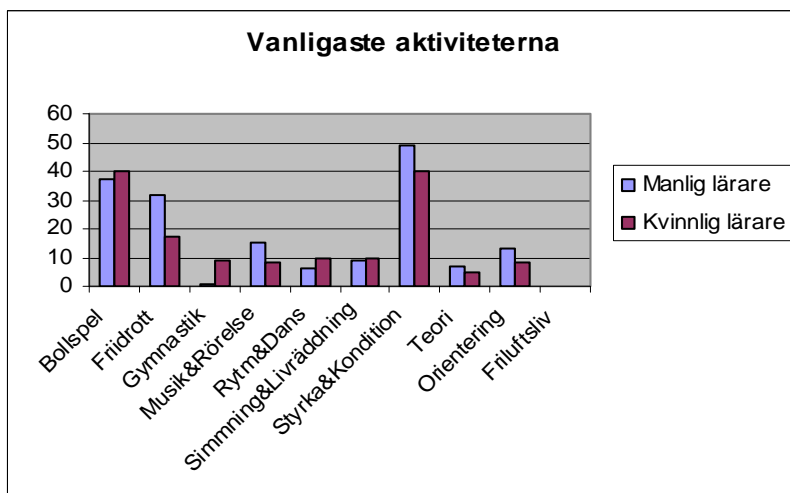
Figur 7: I vilken grad manliga respektive kvinnliga idrottslärare är auktoritära i Idrott och hälsa A. Enkätfråga 7: Anser du att din idrottslärare är/var demokratisk? N=105

En tredjedel av de elever som hade en manlig idrottslärare ansåg att han inte alls var demokratisk, vilket visar sig i Figur 7. Av 105 elever var det endast 8 som ansåg att deras lärare var demokratisk oavsett kön.

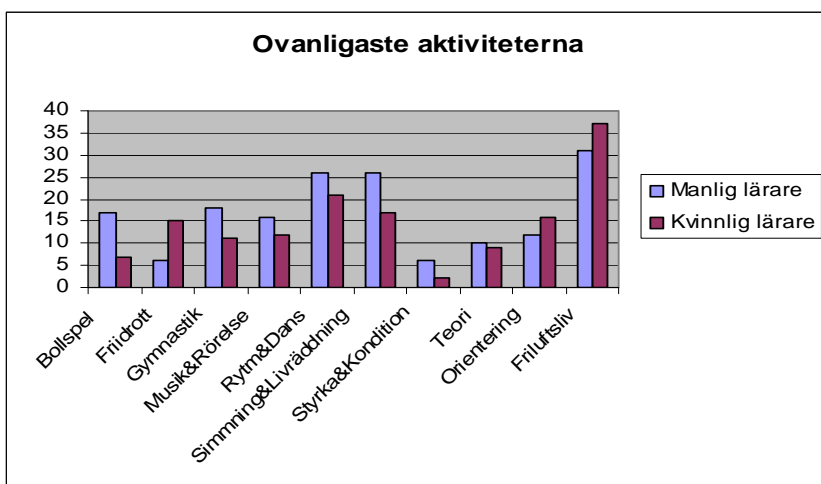
Figur 8: I vilken grad manliga respektive kvinnliga idrottslärare är oengagerade i Idrott och hälsa A. Enkätfråga 8: Anser du att din idrottslärare är/var oengagerad? N=105

Figur 8 redovisar om eleverna anser att deras idrottslärare var oengagerad eller inte. Bland de elever som hade en manlig lärare var det hela 46 procent som ansåg att han var delvis eller väldigt lite oengagerad. Siffran för de kvinnliga lärarna är 28 procent.

Figur 9: Fördelning av vanligaste aktiviteter framröstade av elever bland manliga respektive kvinnliga idrottslärare i Idrott och hälsa A. N=105

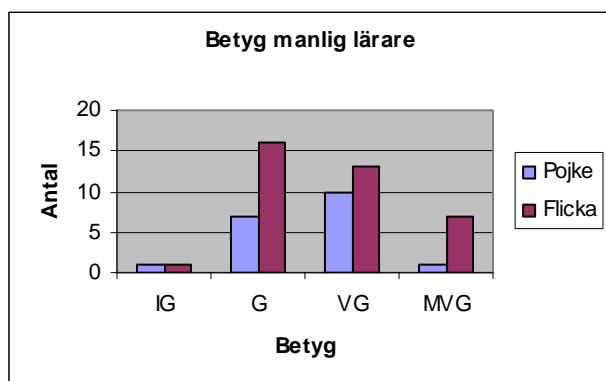
I Figur 9 redovisas de tre aktiviteter som varje enskild elev ansåg var vanligast i Idrott och hälsa A. De aktiviteter som förekom allra mest var styrka och kondition samt bollspel. Även friidrott, främst bland de manliga lärarna, var en aktivitet som eleverna ansåg förekom mycket i idrottsundervisningen.

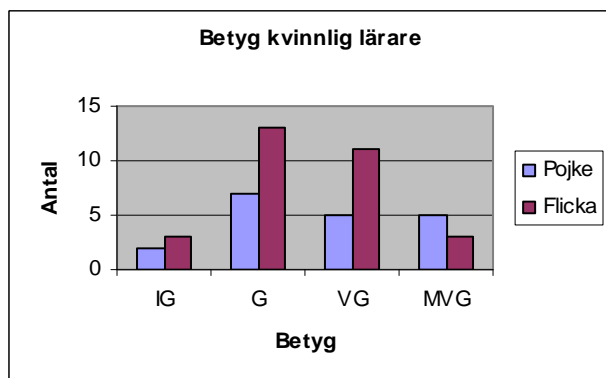
Figur 10: Fördelningen av ovanligaste aktiviteter framröstade av elever bland manliga respektive kvinnliga idrottsläraren i Idrott och hälsa A. N=105

Figur 10 visar vilka tre aktiviteter som varje enskild elev ansåg vara ovanligast förekommande i Idrott och hälsa A. Den aktivitet som var ovanligast förekommande både bland manliga och kvinnliga idrottslärare var friluftsliv. Musik och Rörelse samt Rytm och

Dans kan ses som två enhetliga aktiviteter och adderar man dessa två blir resultatet att 24 procent av eleverna anser att den sammanslagningen är ovanligast.

Figur 11: Manliga idrottslärares fördelning av betyg i Idrott och hälsa A bland pojkar och flickor. N=105

Figur 12: Kvinnliga idrottslärares fördelning av betyg i Idrott och hälsa A bland pojkar och flickor. N=105

Figur 11 och 12 visar hur de manliga respektive kvinnliga lärarna har satt betyg på respektive kön. Resultaten visar att bland de elever som hade manliga idrottslärare var det endast 5 procent av pojkarna som fick betyget MVG jämfört med flickorna där det var 19 procent som fick högsta betyg. Bland de elever som fick betyget VG och hade manliga idrottslärare var siffrorna 53 procent för pojkarna och 35 procent för flickorna. Resultaten för de elever som hade kvinnliga idrottslärare visar att 26 procent av pojkarna och 10 procent av flickorna fick betyget MVG. Av de elever som fick betyget VG och hade kvinnliga idrottslärare representerar pojkarna 26 procent och flickorna 37 procent.

Vidare visar resultaten från enkätundersökningen att bland de elever som aldrig fick sina intressen uppfyllda på idrottsundervisningen trodde ingen att det skulle ske någon förändring

med en idrottslärare av det andra könet. Av de 105 eleverna svarade 60 procent att de inte trodde det skulle bli någon förändring med en lärare av det andra könet oavsett om de fick sina idrottsintressen uppfyllda eller inte.

5. Diskussion

Syftet med undersökningen var att jämföra pojkars och flickors betyg i Idrott och hälsa A och om det har någon betydelse vilket kön idrottsläraren har för betyget. Vår frågeställning är utformad efter en hypotes om att manliga idrottslärare främjar pojkars betyg och kvinnliga idrottslärare främjar flickors betyg i Idrott och hälsa. Så var inte fallet. Vår undersökning tyder på att pojkar har lättare att få högsta betyg hos kvinnliga idrottslärare och att flickor har lättare att få MVG hos manliga idrottslärare. Anledningen till detta tror vi beror på att de manliga idrottslärarna ställer högre krav på pojkarna i sin undervisning medan de kvinnliga lärarna ställer mer jämlika krav på både pojkar och flickor. Med tanke på att det är bollspel och styrka och kondition som dominerar undervisningen blir det pojkarna som når de högsta betygen. Vi håller också med Annerstedt (2002) som riktar skarp kritik mot lärarutbildningen i Sverige som inte innehåller någon utbildning i betygssättning. Det är väldigt märkligt att betygsutbildning inte finns då de bedömningar som en idrottslärare gör i de flesta fall resulterar i ett betyg.

5.1 Resultatdiskussion

Enkätundersökningen visade att eleverna har en uppfattning att de manliga idrottslärarna är betydligt mer auktoritära än de kvinnliga. Är det så att män som verkar som ledare ofta bär med sig en större pondus än kvinnor och därför inger större respekt hos eleverna? Eagly och Johnson (1990) menar, i likhet med vad enkätundersökningen visade, att kvinnliga ledare är mer demokratiska och inriktade på den personliga biten medan manliga ledare innehar ett mer auktoritärt ledarskap och är mer fokuserade på resultat och prestation. Redelius (2002) påpekar att männen har med sig ett gratis kapital som de förvärvat genom historien då ledarskap och manlighet alltid varit förknippat med varandra. I figurerna kan man se ett tydligt mönster av detta då de manliga lärarna anses vara väldigt auktoritära och betydligt mindre demokratiska. Annerstedt och Gjerset (1997) skriver att en bra ledare ska ha egenskaper att vara en god lyssnare samt kunna motivera och engagera. Kan det vara så att det är väldigt svårt att ha en auktoritär ledarstil och samtidigt vara den goda lyssnaren som Annerstedt och Gjerset framhäver? De menar att den demokratiska ledaren är den som passar bäst in på beskrivningen som en god ledare då man bör lyssna på eleverna och låta dem känna sig delaktiga i planeringen. Är en kombination mellan den auktoritära och den demokratiska ledaren det idealiska? Som ledare måste man kunna anpassa sig efter den gruppen man har och därmed variera mellan olika ledarstilar.

Blom & Linderöth (1995) beskriver hur ämnet gymnastik med lek och idrott introducerades i de svenska läroverken. Vidare påpekar de att fokuseringen låg på just gymnastik vilket man kan avläsa på ämnets benämning. Den enkätundersökning som vi genomfört visar tydligt att det inte ser ut så idag. Gymnastiken får väldigt lite utrymme och är på de skolor där vi genomfört vår undersökning den fjärde ovanligaste aktiviteten inom ämnet Idrott och hälsa.

I Figur 1 och 2 ser vi att pojkar får ett högre betyg i Idrott och hälsa A än flickor. Resultaten stämmer överens med vad Olofsson & Wester-Wedman (1990) framhåller, att pojkar ofta får ett högre betyg i Idrott och hälsa. De anser att pojkarnas dominans på idrottsundervisningen gör att flickornas intressen blir åsidosatta och undervisningen rättar sig efter manliga mönster. Även Fagrell och Nilsson (1998) är inne på samma spår och har som åsikt att idrottsundervisningen sker på pojkars villkor. Finns det en möjlighet att pojkarna har ett högre betyg än flickorna i Idrott och hälsa A beroende på att deras intressen får större utrymme under lektionerna? Enligt Eriksson m.fl. (2003) känner sig majoriteten av pojkar dessutom trygga och duktiga medan en stor del av flickorna kan känna sig klumpiga och dåliga. Om lektionerna är tillfredställande för eleven så är elevens aktivitetsnivå hög vilket i sin tur i stor utsträckning ligger till grund för betygssättningen. I resultaten från enkätundersökningen kan man dessutom på ett tydligt sätt se att bollspel och styrka och kondition är de absolut vanligast förekommande aktiviteterna i idrottsundervisningen. Detta stämmer väl överens med vad Eriksson m.fl. (2003) skriver, att den vanligaste aktiviteten är bollspel som också är den mest omtyckta aktiviteten bland pojkar. Flickornas populäraste aktivitet är enligt Eriksson m.fl. dans och aerobics men kommer först på sjunde plats över vanligaste aktivitet. De aktiviteter som utgör idrottsundervisningen blir så klart en bas för lärarens bedömning och betygssättning, vilket även påpekas i den Nationella utvärderingen från 2003. Där tas det upp att de aktiviteter som är populära bland pojkar på fritiden också är dominerande på idrottsundervisningen vilket ligger till underlag för elevernas betyg.

Olofsson och Wester-Wedman (1990) skriver att pojkar oftare får ett högre betyg i Idrott och hälsa i samundervisning jämfört med särundervisning. Ser man till vår undersökning är bollspel samt styrka och kondition de aktiviteter som dominerar idrottslektionerna. Vanligtvis är dessa aktiviteter som gynnar pojkarna då de i högre utsträckning än flickorna utövar dessa på fritiden. I en klass med både pojkar och flickor blir det därför en tydligare dominans bland pojkarna vilket leder till högre betyg. I särundervisningen blir konkurrensen mellan pojkarna hårdare och det är svårare att vara lika dominant. Även Fagrell och Nilsson (1998) är inne på

samma spår som både Olofsson och Wester-Wedman då de menar att samundervisningen i de flesta fall utövas på pojkarnas villkor. I figur 11 som visar de ovanligast förekommande aktiviteterna i Idrott och hälsa A finns rytm och dans med i toppen. Detta bekräftar Fagrell och Nilssons samt Olofsson och Wester-Wedmans teorier om pojkarnas dominans på idrottslektionerna. Allt detta kan man jämföra med 2003 års nationella utvärdering av ämnet Idrott och hälsa. Den studien visar att pojkar är betydligt mer aktiva än flickor under idrottslektionerna. Dessutom har pojkars intresse för ämnet ökat och flickors intresse minskat sedan 1992 då förra utvärderingen gjordes.

I figur 5 går det att utläsa att de få elever som fick betyget MVG i Idrott och hälsa A var det en stor andel som fick sina idrottsintressen delvis eller helt uppfyllda. Den nationella utvärderingen från 2003 visar att det finns ett starkt samband mellan idrottande på fritiden och ett högt betyg i Idrott och hälsa. Dessutom visar utvärderingen att de aktiviteter som pojkar ofta utövar på sin fritid är de aktiviteter som dominerar idrottsundervisningen och därmed ligger till grund för betygssättningen. Resultaten i figur 12 och 13 visar motsatsen till vår frågeställning. De kvinnliga idrottslärarna ger oftare MVG till manliga elever och de manliga idrottslärarna ger oftare MVG till de kvinnliga eleverna. Kan verkligheten vara så som Olofsson och Wester-Wedman (1990) menar, att kvinnliga lärare rättar sig efter manliga mönster på idrottslektionerna? Detta ser man tydligt i att det är styrka och kondition samt bollspel som dominerar idrottsundervisningen. Kan det vara så att de manliga idrottslärares betygssättning ställer högre krav på pojkarnas prestationer jämfört med flickornas vilket resulterar i att flickorna har lättare att få ett högre betyg i Idrott och hälsa?

5.2 Metoddiskussion

När kontakt skulle tas med de olika skolorna skedde det först via telefon och e-mail. Vi fick väldigt dåligt gensvar från alla skolorna och beslutade därför att ta personlig kontakt. Efter besök hos rektorerna på respektive skola lyckade vi boka in tid för att genomföra enkätundersökningen. Vi anser att det verkar mer förtroendeingivande och seriöst att personligen ta kontakt med de ansvariga på varje skola då man upprättar kontakterna. Målet vi hade satt upp innan vi inledde enkätundersökningen var att få en så jämn fördelning som möjligt mellan könen som deltog. När det gällde fördelningen mellan elever som haft manlig respektive kvinnlig idrottslärare var det jämnt, 49 kvinnliga och 56 manliga lärare. Dock blev

fördelningen bland eleverna inte riktigt lika jämn där flickorna representerade 68 stycken och pojkarna 37. Detta kan ha haft en inverkan på resultatet.

Trost (1986) menar att det är viktigt att enkäterna är upplagda på ett motiverande sätt som ger undersökningsgruppen en positiv bild. Vi anser att vi lyckades fånga elevernas intresse att genomföra enkätundersökningen och det kändes som om de gav tillförlitliga svar. När det gäller de etiska aspekterna fanns det två skolor som var lite tveksamma med att lämna ut elevernas betyg i Idrott och hälsa A. Enligt Trost (1986) ska man skydda den enskilde individen som deltar i en undersökning. Efter samtal med rektorerna på respektive skola fick vi betygen utlämnade. Vid två av de sex klasser där enkätundersökningarna genomfördes var den ansvarige läraren inte närvarande. Enligt oss hade detta ingen påverkan på elevernas svar. Däremot fanns det mer eller mindre möjlighet för eleverna i samtliga klasser att samtala med varandra under tiden de fyllde i enkäterna. Detta är något som kan ha spelat in på hur de har svarat då eleverna kan ha påverkat varandra. Vi anser att möjligheterna för eleverna att samtala med varandra sinsemellan kan ha varit mer till det positiva än det negativa då de hjälpte varandra att komma ihåg och minnas lektionerna från Idrott och hälsa A.

6. Sammanfattning och slutsats

En sammanfattning av forskningsbakgrunden visar att pojkar dominerar idrottsundervisningen på så sätt att den ofta sker på deras villkor, vilket också visar sig i att de får högre betyg än flickor i ämnet Idrott och hälsa. De aktiviteter som fyller idrottslektionerna är oftare populärare bland pojkar än bland flickor vilket också medför en högre aktivitet bland pojkar i idrottsundervisningen. I figur 7 och 8 kan man se ett mönster att kvinnliga idrottslärare är betydligt mindre auktoritära jämfört med sina manliga kollegor. Däremot förhåller sig kvinnliga idrottslärare som mer demokratiska vilket innebär att eleverna får större utrymme för sina intressen och önskemål. Kan det vara så som Olofsson och Wester-Wedman (1990) säger att flickor och kvinnliga lärare rättar sig efter manliga mönster där pojkarna blir de dominanta på flickornas bekostnad?

7. Referenslista

7.1 Litteratur

Annerstedt, Claes & Gjerset, Asbjörn; (1997); Idrottens träningslära; SISU Idrottsböcker; Malmö; ISBN 91-88940-14-4

Annerstedt, Claes & Peitersen, Birger & Rönholt, Helle; (2001) Idrottsundervisning – Ämnet idrott och hälsas didaktik; Multicare; Göteborg; ISBN 91-971398-8-2

Blom, K Arne & Lindroth, Jan; (1995); Idrottens historia – från antika arenor till modern massrörelse; Utbildningsproduktion AB; Malmö; ISBN 91-87660-15-6

Fagrell, Birgitta & Nilsson, Per; (1998); Talet om kroppen – En antologi om kropp, idrott och kön; HLS Förlag; Stockholm; ISBN 91-7656-425-8

Graf, Johanna & Heladotter Anne-Marie & Ruben, Susanna; Visst är det skillnad!; Almqvist & Wiksell Förlag AB; Malmö; ISBN 91-21-59341

Gulbrandsen, Jorun; (1994); Är skolan till för Karin eller Erik?; Studentlitteratur; Lund; ISBN 91-44-46121-6

Olofsson, Eva; (1989); Har kvinnorna en sportslig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet; Goterna; Kungälv; ISBN 91-7174-403-7

Redelius, Karin; (2002); Ledarna och barnidrotten – Idrottsledarnas syn på idrott, barn och fostran; HLS Förlag; Göteborg; ISBN 91-7656-524-6

Trost, Jan; (1986); Låt oss göra en enkät; Natur och kultur; Stockholm; ISBN 91-27-01687-0

7.2 Artiklar

Annerstedt, Claes; (2002); *Betygsättning i idrott och hälsa* i Att bedöma eller döma; Skolverket; Stockholm; ISBN 91-89314-89-1

Carli, Barbro; (1993); Fysisk fostran i ett maktfält; SVEBI; Lund; ISSN; 0284-4672

Eagly & Johnson; (1990); Gender and leadership styles: a review of the past decade; Tilburg University

Eriksson m.fl.; (2003); Skolämnet Idrott och hälsa i Sveriges skolor – en utvärdering av läget hösten 2002; Institutionen för Idrott och hälsa; Örebro Universitet

Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 Idrott och hälsa; Skolverket; Stockholm; ISBN 91-85009-78-4

Olofsson, Eva & Wester-Wedman, Anita; (1990); Kvinnorna och idrotten; JÄMFO; Umeå; ISSN 99-0559928-2 ; 19

Zimmerman, E.L; (2001); What's under the hood? The mechanics of leadership versus management.

7.3 Internet

Kunnskapsdepartementet, 2005

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd.html?id=586>

Riksidrottsförbundet, 2003

http://www.rf.se/ImageVault/Images/id_130/scope_128/ImageVaultHandler.aspx

Skolverket, 2007

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=8&skolform=21&id=IDH&extraId=>

BILAGA 1

Enkätundersökning – manligt och kvinnligt ledarskap

Idrott & Hälsa A

Namn:

Klass:

1. Har/hade du en kvinnlig eller manlig idrottslärare i idrott och hälsa A?

- kvinnlig manlig

2. Känner/Kände du att dina idrottsintressen får/fick utrymme på idrottslektionerna?

- ja, helt ja, delvis ja, väldigt lite nej, aldrig

3. Hur tror du att dina idrottsintressen hade blivit uppmärksammade med en idrottslärare av annat kön?

- mer lite mer oförändrat mindre

4. Rangordna aktiviteterna efter hur mycket ni hade dem i idrott & hälsa A?

Skriv ut 1-3 för de ni har haft mest.

Bollspel	Friidrott	Teoretiska lektioner
Rytm & Dans	Musik & Rörelse	Styrka & Kondition
Gymnastik	Simning & Livräddning	Friluftsliv
Orientering	Övrigt _____	

5. Rangordna aktiviteterna efter hur lite ni hade dem i idrott & hälsa A?

Skriv 1-3 för de ni har haft minst.

Bollspel	Friidrott	Teoretiska lektioner
Rytm & Dans	Musik & Rörelse	Styrka & Kondition
Gymnastik	Simning & Livräddning	Friluftsliv
Orientering	Övrigt _____	

6. Anser du att din idrottslärare är/var auktoritär? (bestämmande och vet bäst själv)

- ja, helt ja, delvis ja, väldigt lite nej, inte alls

7. Anser du att din idrottslärare är/var demokratisk? (låter eleverna vara med och bestämma lektionerna)

- ja, helt ja, delvis ja, väldigt lite nej, inte alls

8. Anser du att din idrottslärare är/var oengagerad och likgiltig? (bryr sig inte/låter eleverna bestämma)

- ja, helt ja, delvis ja, väldigt lite nej, inte alls

